

N:o 75.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 20 Maj 1882.
— — — — Andra Kammaren den 20 — —

Riksdagens underdåniga skrifvelse, i anledning af Riksdagens år 1881 församlade Revisorers berättelse, angående verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1879.

(Stats-Utskottets Utlåtande N:o 19.)

S. A. K.

Efter pröfning af hvad Riksdagens nästlidna år församlade Revisorer rörande då verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1879, uti afgifven berättelse anmält samt vederbörande förvaltande verk och myndigheter uti deröfver afgifna underdåniga förklaringar hos Eders Kongl. Maj:t andragit, får Riksdagen i nedan omförmälda ämnen underdånigst anföra följande:

Kongl. Marinförvaltningen.

Riksdagens år 1880 församlade Revisorer anförde i § 4 af berättelsen angående Marinförvaltningen, att det vid granskningen af räkenskapen för flottans station i Stockholm ådragit sig Revisorerens uppmärksamhet, dels att, der upphandlingar af förnödenheter för stationens behof egt rum på annat sätt än medelst auktion, upplysning icke funnes meddelad, huruvida anbud infordrats från flere leverantörer, och dels att, der kontrakt om leveranser blifvit upprättade, hänvisning icke vore lemnad, hvarest samma kontrakt skulle i räkenskapen uppsökas; uti hvilka hänseenden rättelse, enligt Revisorerens förmenande, borde för framtiden iakttagas. Uti den förklaring, som med anledning häraf afgafs af varfschefen vid flottans station i Stockholm, hade i hvad som kunde anses stå i något sammanhang med de af Revisorerne sålunda gjorda anmärkningarne anförts, att alla upphandlingar för varfvets behof, i enlighet med föreskrifterna i § 187 mom. 1, 2:dra delen af reglementet för flottan, skett medelst auktion, enligt anbud eller under hand; att större upphandlingar merendels skett medelst auktion, mindre sådana deremot på grund af infordrade anbud, i hvilket fall endast det antagna anbudet blifvit räkningen bifogadt; att, när erforderliga varor ofta erbjödes för vida lägre pris än hvartill de i handeln kunde erhållas, samt till följd af säljarens penningbehof och den kontanta likviden ofta kunde nedtryckas under gällande pris, upphandling stundom skett under hand, vanligen äfven då enligt kontrakt, emedan sådant ansetts för Kongl. Maj:t och kronan fördelaktigast; samt att alla de för varfvets behof år 1878 afslutade kontrakt blifvit bifogade utbetalningsordern, hvarför särskild hänvisning i dessa fall icke ansetts vara af nöden, med undantag af *ett*, angående upphandling af papper, som icke skulle levereras till någon viss quantitet, utan i mån af behof och på skeende requisition, hvarför detta kontrakt bifogats leverantörens sista räkning för året.

Omförmälda förklaring, vid hvilken senaste Riksdag låtit bero, hade emellertid, enligt Revisorerens åsigt, icke innehållit svar på anmärkningen beträffande bristande upplysning, huruvida, der upphandlingar egt rum på annat sätt än medelst auktion, anbud infordrats från flere leverantörer; och det i förklaringen angifna skäl, hvarför hänvisning till om leveranser upprättade kontrakt skulle vara obehöflig, vore åtminstone icke tillämpligt

på senast granskade, eller 1879 års räkenskaper, der exempelvis det å verifikationsfolium 9,683 åberopade, den 13 Oktober 1879 med Bröderna Carlson ingångna kontrakt om leverans af jernmateriel till en brobyggnad, likasom ock de om körslor för stationens behof upprättade kontrakt icke funnes vederbörande utbetalningsorder bifogade. På grund häraf hade Revisorerne ansett sig böra å nyo upptaga ofvan omförmälda, af nästförutgångna års Revisorer gjorda anmärkningar, hvilka, på sätt ordalydelsen syntes tillräckligt tydligt angifva, afsåge att vid upphandlingar på annat sätt än medelst auktion vid verifikationerna borde fogas uppgift, huruvida flera anbud inforrats, utan att likväl samtliga anbuden behöfde biläggas, äfvensom att i räkenskaperna borde lemnas hänvisning, hvarest om leveranser upprättade kontrakt kunde återfinnas.

Varfschefen vid flottans station i Stockholm har uti häröfver afgifvet underdånigt utlåtande anfört, *att* all upphandling verkställes enligt reglementets föreskrift genom offentlig auktion, medelst anbud eller under hand; *att*, vid upphandlingar medelst anbud, den underordnade person eller myndighet, som begärt upphandlingen, infortrade anbuden, af hvilka det billigaste och för kronan fördelaktigaste tillstyrktes och efter anbudens pröfning af varfschefen antoges samt derefter ensamt bilades leverantörens räkning, enär äfven öfriga anbuds biläggande skulle onödigtvis och utan ändamål i betydlig grad öka räkenskapernas redan derförutan ansenliga omfång; *att* leveranskontrakten bilades och icke kunde biläggas annat än den för samma leverans sist utfärdade afföringsordern; *att* det vid flera föregående afbetalningar för en kontraherad leverans vore omöjligt att hänvisa till den plats i räkenskapen, der kontraktet efter blifvande slutliqvid kunde återfinnas, emedan räkenskaperna månadsvis afsändes till Kongl. Marinförvaltningen; *att* till denna kategori hörde äfven det med Bröderna Carlson upprättade kontrakt om leverans af smide till Kastellholmsbron, hvarför 2,000 kronor utbetalts under loppet af år 1879 samt återstoden den 4 Augusti år 1880, vid hvilken utbetalningsorder kontraktet också återfunnes; *att* kontraktet om körslor för stationens behof blifvit, efter infordrande af anbud från flere åkare samt annonser i tidningarne, upprättadt i början af år 1875, då prisen varit billiga; *samt att* samma kontrakt, som dessutom icke afsåge någon leverans, utan snarare gälde ett betingsarbete, fortfarande vore gällande och innefattade skyldighet för entreprenören att efter behof verkställa körslor, för hvilka betalning erlades för hvarje månad, hvadan detsamma icke kunde utan särskild befallning räkenskaperna biläggas; varande utlåtandet bifogad och i detsamma åbe-

ropad en af flottans räkenskapskontor afgifven förklaring, deri yttras, att leveranskontrakt, då leveransen skett i flera poster, icke kunnat biläggas förr än vid kontraktets slutliqviderande, enär detsamma vore leverantörens egendom, som icke kunde honom frånhändas förr än leveransen vore behörigen fullgjord, samt att i räkenskapskontoret icke heller kunde göras anteckning vid de föregående afbetalningarne å kontraktet, hvarest detsamma vid slutliqviden komme att ligga i räkenskapen, emedan sådant då icke kunde vara känt.

I anledning af de öfver Revisorernes förevarande framställning sålunda afgifna förklaringar har till en början anmärkts, dels att det syntes, som om hinder icke borde möta att, enligt hvad i allmänhet i likartade fall plägar ega rum, uppgöra förenämnda leveranskontrakt i tvenne exemplar, af hvilka hvardera kontrahenten behåller ett, dels att, då ifrågavarande räkenskapshandlingar äro af det omfång, att t. ex. det folium, der ofvan omförmälda kontrakt med Bröderna Carlson finnes återropadt, såsom Revisorerne antydt, bär numret 9,683, den tillökning i räkenskaperna, som skulle förorsakas genom biläggande för hvarje år på *ett* ställe af ifrågavarande kontrakt, hvilkas antal, enligt hvad räkenskapskontoret upplyst, för år 1879 utgjort 98, torde vara af jmförelsevis ringa betydelse, dels ock att det kunde ifrågasättas, huruvida det icke varit olämpligt, att ofvan berörda kontrakt rörande verkställande af de för stationen behöfliga körslor blifvit afslutadt för så lång tid, att detsamma, som upprättats år 1875, ännu vid förenämnda förklarings afgifvande i slutet af nästlidna år fortfarande vore gällande.

Hvad i öfrigt beträffar Revisorernes ifrågavarande framställning, så och då de af Revisorerne föreslagna åtgärder syntes vara med god ordning öfverensstämmande och tjena till underlättande af revisionsarbetet, samt då dessa åtgärder, hvilka af statsrevisorerne tvenne gånger blifvit påyrkade, torde utan synnerlig olägenhet kunna vidtagas, får Riksdagen i underdånighet anhålla, det Eders Kongl. Maj:t täcktes meddela föreskrift derom, att vid de upphandlingar af förnödenheter för flottans station i Stockholm, hvilka ske på annat sätt än medelst auktion, vid verifikationerna till stationens räkenskap skall fogas uppgift, huruvida flera anbud infordrats, äfvensom att i räkenskaperna skall vid utbetalningar, som grunda sig på upprättade leveranskontrakt, lemnas hänvisning hvarest samma kontrakt kunna återfinnas.

Ultuna landtbruksinstitut.

Riksdagens år 1879 församlade Revisorer hade i § 1 af deras berättelse rörande Ultuna landtbruksinstitut framhållit önskvärdheten deraf att, till vinnande af lättare öfverskådlighet och jemförelse, vid båda landtbruksinstituten bokföringen måtte ordnas, så vidt möjligt, på enahanda sätt, och bokslutet ställas på samma tid. Beträffande detta yttrande hade uti afgifven förklaring styrelsen för Ultuna landtbruksinstitut erinrat, det tiden för bokslutet blifvit genom nådigt bref den 10 April 1874 till efterrättelse anbefald, och att sättet för bokföringen vid institutet syntes styrelsen synnerligen ändamålsenligt och öfverskådligt, i följd hvaraf styrelsen ansåge den af Revisorerna åsyftade likformighet i landtbruksinstitutens räkenskaper icke böra vinnas genom ändring i det vid Ultuna antagna bokföringssätt; och lät Riksdagen härvid bero. Den omständighet, att sålunda Riksdagens uppmärksamhet för icke länge sedan varit påkallad för frågan angående anordnandet af bokföringen vid landtbruksinstituten, hade emellertid nu icke syntes Revisorerna böra utgöra hinder för dem att å nyo upptaga samma fråga, hvilken enligt Revisorernes förmenande vore af maktpåliggande betydelse. Då nemligen i lärjungarnes vid dessa institut undervisningsämnen bland annat inginge bokföring, vore det naturligen af stor vigt, att det bokföringssätt, som vid instituten användes och hvilket syntes böra tjena lärjungarne till föresyn, vore så praktiskt, enkelt och lätt öfverskådligt, som med en fullständig bokföring vore förenligt; men i berörda hänseenden lemnade räkenskaperna vid båda landtbruksinstituten, enligt Revisorernes förmenande, åtskilligt öfrigt att önska. Dessutom måste det, med hänsyn särskildt till bokföringen såsom undervisningsämne, vara synnerligen olämpligt, att väsentligt skiljaktiga bokföringssätt användes vid de särskilda landtbruksinstituten, likasom ock att boksluten icke vore ställda på samma tid, hvilken sistnämnda omständighet derjemte icke obetydligt försvårade jemförelsen mellan de vid instituten vunna olika resultaten. På grund af hvad sålunda förekommit och anförts hade Revisorerna funnit sig föranlätne hemställa, det Riksdagen måtte anhålla, att Eders Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke ett för-enkladt och för båda landtbruksinstituten likartadt bokföringssätt kunde dessa institut anbefallas.

I anledning af denna framställning, till hvilken Revisorerna hänvisat jemväl vid redogörelsen angående Alnarps landtbruksinstitut, hafva utlå-tanden inforrats från båda institutens styrelser; och har styrelsen för Ultuna landtbruksinstitut beträffande det der iakttagna bokföringssätt hufvudsakligen anfört, att styrelsen fortfarande vore af den åsigt, att det-samma vore synnerligen ändamålsenligt och öfverskådligt. Den grund, hvarpå systemet för bokföringen vore bygd, vore den bekanta s. k. ita-lienska dubbla bokföringsmetoden, som väl ännu icke öfverträffats af någon annan hvarken med afseende på redighet eller öfverskådlighet. Denna metod medgäfvade vid tillämpningen antingen en alldeles summarisk redo-görelse med hänvisning till de i detalj förda journalerna, eller att hvarje post detaljerades i de respektive konti. Vidare medgäfvade den en delning af de respektive konti, när man för tillfället ansåge en sådan delning be-höflig, och tillåte å andra sidan en sammanföring till ett konto af de konti, som hvar för sig visade sig öfverflödiga. Utan tvifvel vore det denna metod, som borde läggas till grund för allt rationellt landtbruks-bokhålleri, ehuru detta vid tillämpningen kunde framvisa variationer i oändlighet och säkerligen åtskilliga sådana, som vore af ganska tvifvel-aktigt värde. Att den undervisning, som meddelades institutets lärjungar i bokhålleri, vore alldeles oberoende af det schema för bokföringen, som institutet begagnade, syntes knappast behöfva framhållas. Denna under-visning hade till hufvudsaklig uppgift att framställa grunderna för all slags bokföring samt huru denna på de gifna grunderna tillämpades på olika sätt. För att meddela eleverna öfning i tillämpningen, undervisades de i att upplägga, föra och avsluta ett bokhålleri efter kortfattade jour-naler med fingerade siffror. Här vore allt kort och förenkladt så mycket som möjligt; men på samma gång undervisades eleverna om, huru en ut-veckling af de särskilda delarne kunde åstadkommas, och institutets egen bokföring, som, vid elevernas turvis lemnade biträde på gårdskontoret, vore för dem tillgänglig, lemnade härom ytterligare upplysningar. Un-dervisningen i bokhålleri vore alltså icke endast ett schema efter mönster af Ultuna egendoms räkenskaper, utan den vore ett sjelfständigt läroämne, som, sedan detta inhemtats, gäfvade den kunnige bokhållaren frihet vid till-lämpningen efter sig företeende olika omständigheter. Att dels ett lik-artadt bokföringssätt vid rikets båda landtbruksinstitut och dels bokslutens ställande på samma tid kunde hafva fördelar med hänsyn till jemförelsen mellan de vid instituten vunna resultaten, ville styrelsen icke bestrida; men att olika lokala förhållanden sannolikt härutinnan gjorde sig gällande,

ansåg sig styrelsen böra anmärka. Troligen skulle större olägenheter uppstå genom att dessa lokala förhållanden icke blefve tillgodosedda, än som kunna orsakas af den nu befintliga olikheten uti institutens räkenskaper. Styrelsen hade därför hemställt, att bokföringen vid Ultuna fortfarande måtte få föras på det sätt, som styrelsen nu under en lång följd af år funnit ändamålsenligt.

Uti sitt i frågan afgifna utlåtande har styrelsen för Alnarps landbruksinstitut, under förmålan att ett likartadt bokföringssystem vid Alnarp och Ultuna visserligen i högre grad skulle underlätta en jämförande öfversigt emellan de båda läroverken och därför vara af fördel för statsrevisionen, men svårligen medföra, att ett likartadt bokföringssystem blefve i landet rådande, vidare anført, att ett dylikt system svårligen kunde på annat sätt uppgöras än genom ett samarbete emellan de båda läroverken, så att dessa blefve i tillfälle att utarbета ett gemensamt bokföringssystem, som, förenande en större enkelhet med en fullständig redovisning samt en god öfversigt, lämpade sig för dem båda och för den undervisning i bokföring, som de hade att meddela. Emot ett sålunda uppgjort gemensamt bokföringssystem hade styrelsen för sin del inga betänkligheter att framhålla, men hade ansett sig böra erinra om vigten af att vid Alnarp, för hvilken egendom arrende betalades till statsverket, likasom vid alla privata egendomar, för hvilka arrende erlades, tiden för bokslutet måtte sammanfalla med arrendeårets slut, hvilket här vore den 13 Mars.

I likhet med Revisorerne har äfven Riksdagen ansett önskvärdt, att bokföringen vid de båda landbruksinstituten ordnas på likartadt sätt, så att ej allenast enahanda bokföringssystem vid instituten följes, utan äfven räkenskaperna afslutas på samma tid; hvadan Riksdagen i underdånighet anhåller, det Eders Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke ett förenkladt och för rikets båda landbruksinstitut likartadt bokföringssätt kunde för instituten anbefallas.

Alnarps landbruksinstitut.

Vid granskningen af räkenskaperna för Alnarps landbruksinstitut hade Revisorerne funnit flera utgiftsposter i specialboken ofullständigt verifierade. Då vid åtskilliga inköp liqvíd lemnats medelst af institutet accepterade vaxlar, hade nemligen dessa efter deras inlösen bilagts räk-

skapen såsom verifikationer å utbetalningarne, utan att några räkningar å de med vexlarne guldna varorna funnes specialboken vidfogade, och hade Revisorerne ansett sig böra anmärka denna väsentliga brist i afseende å utgifternas verificerande.

I häröfver afgifven förklaring har styrelsen för institutet meddelat, att då, på sätt Revisorerne anmärkt, inlösta vexlar bilagts såsom verifikationer för gjorda liqvider, detta skett, när liquid erlagts till sådane personer, med hvilka institutet hade kontrakt eller kontraböcker, hvilka ej kunnat räkenskapen biläggas.

Då den af Revisorerne anmärkta brist i verificerandet af institutets utgifter är af den påtaglighet, att rättelse deri otvifvelaktigt bör ske, men den af institutets styrelse afgifna förklaring icke lemna vissnet derom, att hvad till sådan rättelses åstadkommande erfordras varder för framtiden iakttaget, får Riksdagen anhålla, det Eders Kongl. Maj:t täcktes meddela föreskrift derom, att för framtiden, då utgifter för Alnarps landtbruksinstitut bestridas medelst vexlar, icke allenast dessa, utan jemväl räkningar å de med vexlarne guldne varor varda räkenskaperna bilagda.

Kongl. Kammarrättens aktoratsräkning.

Riksdagens år 1878 församlade Revisorer hade uti § 1 af deras berättelse angående Kammarrättens aktoratsräkning fäst uppmärksamheten derå, att det syntes oegentligt att i räkenskaperna år efter år balanserades *dels* förrymde förre Kronouppbördskommisarien J. A. L. Fristedts den 13 Maj 1850 af Kammarrätten till 7,338 r:dr 20 sk. 1 r:st banko fastställda uppbördsbalans, hvaraf i 1875 års aktoratsräkning utbalanserats r:mt 5,227:30, och *dels* förrymde förre Förvaltaren vid Stockholms ammunitionsförråd A. J. Hahrs af Kammarrätten den 28 Oktober 1857 till 36,204 r:dr 98 öre fastställda uppbördsbalans, i afseende å hvilka båda balansposter förekomme, bland annat, att, på sätt redan blifvit af en föregående statsrevision anmärkt, Kammarrättens advokatfiskalsembete uraktlåtit att för bevarande af kronans fordringsrätt vidtaga de åtgärder, som funnes stadgade i Kongl. förordningen den 4 Mars 1862 om tioårig preskription och årsstämmning. Uti häröfver infor dradt underdånigt utlåtande af den 29 November 1878 hade Kammarrätten yttrat, bland annat, att hvad Riksdagens Revisorer uti ifrågavarande anmärkning anført syntes utmärka,

att Revisorerna varit af den åsigt, att omförmälda tvenne balanserade fordringsposter borde utur räkenskaperna afskrifvas, samt att af 1875 års Riksdags beslut uppå enahanda anmärkning utaf Riksdagens Revisorer för granskning af statsverkets styrelse och förvaltning under år 1872 syntes framgå, att Riksdagen jemväl hyst en dylik åsigt, men att Kammarrätten af i utlåtandet angifna omständigheter varit och fortfarande vore lagligen förhindrad att förordna om vidtagandet af sådan afskrifningsåtgärd; hvarjemte Kammarrätten, som för sin del ansåge det vara föga antagligt, att samma fordringsposter eller större eller mindre delar af dem kunde komma att indrifvas, till Eders Kongl. Maj:ts nådiga bedömande öfverlemnade, huruvida icke Eders Kongl. Maj:t kunde tackas vidtaga sådant förfogande, att berörda tvenne fordringsposter finge från de räkenskaper, uti hvilka de vore upptagna, afföras. Enligt hvad nästlidna års Revisorer inhemtat, hade emellertid Kammarrättens berörda framställning icke föranledt någon särskild Eders Kongl. Maj:ts åtgärd; och balanserades i Kammarrättens aktoratsräkning fortfarande mera nämnda båda för kronan värdelösa fordringsposter. Vid sådant förhållande och då det syntes vara med god ordning öfverensstämmande, att denna af Riksdagens Revisorer redan förut uppmärksammade oegentlighet omsider måtte komma att upphöra, hade Revisorerna nu ansett sig böra göra framställning om vidtagande af sådant förfogande att ofta nämnda två fordringsposter komme att från vederbörande räkenskaper afföras.

Efter erhållen remiss har Kammarrätten i anledning af Revisorernas ifrågavarande framställning upplyst, att några förändrade förhållanden, på grund hvaraf förenämnde i Kammarrättens aktoratsräkning balanserade fordringsposter kunde anses böra i räkenskaperna kvarstå, icke, enligt hvad Kammarrättens advokatfiskalsembete meddelat, inträdt sedan den 29 November 1878, då Kammarrättens ofvanberörda underdåniga utlåtande afgafs; och får, på grund af hvad sålunda förekommit, Riksdagen nu i underdånighet anhålla, det Eders Kongl. Maj:t täcktes vidtaga sådant förfogande, att ofvannämnde två fordringsposter må komma att från vederbörande räkenskaper afföras.

Kongl. Öfverintendentsembetet.

Enligt Öfverintendentsembetets räkenskap hade under revisionsåret för inredningsarbeten i Generalstabens hus på grund af särskilda räknin-

Bih. till Riksd. Prot. 1882. 10 Saml. 1 Afd. 1 Band. 19 Häft. 2

gar utbetalts tillsammans 61,391 kronor och 13 öre. Då handlingarne emellertid icke utvisade, huruvida anbud å ifrågavarande arbetens utförande blifvit infordrade, hade Revisorerna framhållit vigten deraf, att arbeten för kronans räkning, gällande mera betydliga belopp, icke måtte verkställas annat än efter infordrande af anbud derå.

Uti häröfver afgifvet utlåtande har Öfverintendentsembetet under åberopande af den förklaring, som blifvit af embetet afgifven den 7 December 1875 i anledning af Riksdagens Revisorers, vid granskning af 1873 års räkenskaper, framställda anmärkning rörande arbeten å Dramatiska teaterns med flera kronans härvarande hus, anført, att vid reparationer och inredningar i samtliga dessa hus, deribland äfven det nu ifrågavarande, åt Generalstaben upplåtna, iakttagits och fortfarande iakttoges, att alla sådana arbeten, som lämpligen och utan betydande svårigheter kunde verkställas efter föregången entreprenadauktion, äfven sålunda verkställes, enär nemligen snickare-, kakelugnsmakare-, plåtslagare-, målare- och glasmästarearbeten egde rum på grund af pris, hvilka vederbörande spekulanter uppgåfve i anbud, som infordrats af Öfverintendentsembetet genom annonser i allmänna tidningarne och af hvilka anbud embetet för kronans räkning antog de lägsta, men att deremot murare- och timmermansarbeten verkställes efter räkning med en af Öfverintendentsembetet antagen byggmästare af det skäl, att betydande svårigheter skulle uppstå för öfverlåtande å entreprenad på grund af anbud från flere spekulanter af dylika arbeten, då frågan gälde förändringar och reparationer med användande derför af dels gamla och dels nya materialier, dervid åtgärder, som borde ifrågakomma att verkställa, ej kunde i förslag till entreprenadkontrakt på förhand tillförlitligen angifvas och beskrifvas.

I 19 § af den för Öfverintendentsembetet den 14 November 1879 utfärdade instruktion är, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med föreskrifterna i 21 § uti den för embetet förut gällande instruktion af den 18 Juni 1864, stadgadt, att de arbeten, hvilka å kronans hus och byggnader, vare sig i hufvudstaden eller landsorten, äro behöfliga, skola, derest icke betydande svårigheter derför uppstå, utföras efter förutgången entreprenadauktion, dervid antages lägsta anbudet, för så vidt detta ej öfverstiger den för entreprenadarbetet beräknade summan och i öfrigt pröfvas af embetet vara för kronan fördelaktigast; att der dylika arbeten äro af beskaffenhet att blott kunna af ett mindre antal spekulanter eller å endast några få verkstäder, på ett för kronan tillfredsställande sätt, utföras, skriftliga anbud må infordras från dem, om hvilkas skicklighet och pålit-

lighet med hänsigt till det ifrågavarande arbetet Öfverintendentsembetet eger tillförlitlig kännedom, samt att, under förbehåll att afsyning i föreskrifven ordning verkställas och den beräknade kostnadssumman ej öfverskrides, mindre betydande reparationsarbeten jemväl må, efter Öfverintendentsembetets pröfning, utföras efter beting, äfvensom efter räkning sådana arbeten, öfver hvilka kostnadsförslag i vanlig ordning icke på förhand kunna med någon tillförlitlighet uppgöras.

Då jemlikt anförda stadgande de arbeten, om hvilkas verkställande det åligger Öfverintendentsembetet att gå i författning, i allmänhet skola utföras på grund af anbud antingen efter förutgången entreprenadauktion eller efter förfrågan hos kända spekulanter eller verkstäder, får, med anledning af Revisorernes förenämnda framställning, Riksdagen i underdånighet anhålla, det Eders Kongl. Maj:t täcktes meddela föreskrift derom, att vederbörliga handlingar, utvisande de anbud å arbetens utförande, hvilka genom Öfverintendentsembetets försorg inforrats, varda räknenskaperna bilagda.

I betraktande af de betydliga anslag, som af Riksdagen under senare åren beviljats till uppförande af ny hospitalsbyggnad vid Upsala, hade Revisorerne ansett sig böra genom delegerade besöka nämnda stad för att å stället taga närmare kännedom om detta byggnadsarbets fortgång och beskaffenhet. Till ifrågavarande arbete, med hvars utförande Öfverintendentsembetet genom nådigt bref den 12 Oktober 1877 erhållit uppdrag att taga befattning, hade från nämnda embete utbetalats:

år 1878	kronor	105,865: 95,
» 1879	»	110,051: 75,
» 1880	»	205,814: 50,
och år 1881 intill den 10 September	»	86,707: 90,
hvarförutom fr. Medicinalstyrelsen för ändamålet utgått	»	77,427: 55;
och hade alltså under tiden intill den 10 Sept. nästlidna år till företaget utanordnats sammanlagdt kronor		585,867: 65.

Enligt hvad Revisorerne inhemtat, hade med anledning af anmärkningar, som af Upsala hospitalsdirektion blifvit framställda beträffande

redan under hösten 1880 uppkomna samt vid källossningen på våren år 1881 ökade bristfälligheter och sättningar å ifrågavarande hospitalsbyggnad, besigtning af densamma blifvit den 1 sistlidne Juni, på anmodan af chefen för Öfverintendentsembetet, af sakkunniga personer verkstald; och hade dessa uti afgifvet besigtningens utlåtande förmått sig hafva funnit de anmärkta bristerna, om ej af den svåra beskaffenhet, som uppgifvits, likväl oroande och besvärande, enär de efter all anledning ännu någon tid komme att fortfara. Enligt besigtningens utlåtande hade de oinnämnda skadorna uppkommit genom ogynnsamma terrängförhållanden, hvilka efter 1880 års nederbörd orsakat vattensamlingar å den högre belägna skogbevuxta trakten utefter det nya hospitalets vestra långsida, genomdränkt den nedanför belägna, nu mera till stor del planerade terrängen omkring byggnaden samt trängt igenom de blandade sand- och lerlagren under grundmurarne och hela souterrainvåningen. Från motsatta sidan åt gårdsplanerna och i vinklarne emellan flyglarne hade äfven nederbörden på hösten sistnämnda år åstadkommit vattensamlingar, som uppmjukat bottenlagren under murarne, och hvilka sedermera under den kalla och långvariga vintern frusit i hop och bildat en fast käle af ända till 5 å 6 fots djup på en del ställen omkring byggnaderna, så att ännu vid besigtningen 1 å 1½ fots is påträffades nästan öfver allt under souterrainvåningens golf. Vidkommande de skador, som till följd af nämnda förhållanden och den sedermera pågående källossningen uppstått å hospitalsbyggnaderna, hade i besigtningens utlåtandet hufvudsakligen anförts:

att flerestades sprickor uppstått, väsentligast i souterrainvåningens hvalfringar och mellanväggar, samt en dylik af svårare beskaffenhet, hvilken, genomgående yttermuren i vinkeln emellan husen nr 1 och 2 och sträckande sig inåt huset till dervarande trappa och dess sidomurar samt vidare upp genom de öfra våningarna, syntes härröra från något fel eller någon svaghet i grundläggningen samt äfven i någon mån kunnat förorsakas af den stora gråstens yttre trappa, som vore uppförd i sjelfva vinkeln emellan de nämnda flyglarne;

att i centralhuset 1 trappa upp iakttagits i nordöstra hörnrummet genomgående sprickor i bröstvännen under fönstren, och i sydöstra rummen åtskilliga större sättningar i mellanväggarne, hvarigenom ett par dörrar blifvit sneda;

att samma anledning till anmärkning förekommit i de under varande rummen i bottenvåningen, hvarjemte i souterrainvåningen anmärkts sätt-

ningar och sprickor i stora badrummets inre väggar, äfvensom i sidorummen; samt

att utvändigt å samma hus på nordöstra sidan befunnits en större genomgående sättning från grunden upp till taklisten med flera utgrenade mindre sprickor, som, enligt besigtning smännens uppfattning, härrörde från något fel eller någon svaghet i sjelfva grundläggningsarbetet.

På grund deraf att efter omförmälda besigtning, och sedan källossningen omsider upphört, nya sättningar visat sig å ifrågavarande byggnader, hade, på Öfverintendentsemetets befallning, förnyad besigtning blifvit den 9 Juli sistlidna år verkställd å byggnaderna, dervid, jemlikt besigtning utlåtandet, befunnits, att de då tillkomna skadorna bestode i flera nya sprickor i korridorerna, äfvensom i östra ytterväggen uti huset n:r 2; hvarjemte uti centralhuset iakttagits åtskilliga tillkomna sprickor i nischen midt för stora fönstret i kyrksalen uti våningen 2 trappor upp, äfvensom på flera ställen i de nedra våningarna. För att underlätta den påbörjade torrläggningen borde, enligt besigtning smännens utlåtande, alla öppningar till källrarne och grunden lemnas fria, så att luften obehindradt kunde spela derigenom; hvarförutom man borde genom brunnars gräfning i närheten af byggnaderna och genom försigtig pumpning söka uppsuga det inom byggnadernas närmaste område befintliga jordvattnet och afleda detsamma till Fyrisån; och borde slutligen på alla de ställen, der sättningar visat sig, arbetena genast inställas och ej återtagas förr än terrängen uttorkat tillräckligt och man medelst kilars anbringande i sprickorna eller på annat lämpligt sätt öfvertygat sig derom, att sättningarna upphört.

Revisorernes delegerade hade vid ofvan omförmälda besök å stället funnit de vid berörda besigtningar anmärkta bristfälligheter å ifrågavarande byggnader med verkliga förhållandet öfverensstämmande; och hade Revisorerne ansett sig icke böra underlåta att tillkännagifva, hurusom, enligt deras uppfattning, förut nämnda besigtning utlåtanden gifve vid handen, att anledning till samma bristfälligheter i ej ringa mån vore att söka dels i den omständighet, att marken icke blifvit tillräckligt dränerad och planlagd före påbörjandet af arbetet å sjelfva byggnaderna, dels ock deruti, att nog verksam kontroll icke utöfvats vid arbetets utförande. På det att emellertid ej vidare skador och ytterligare kostnader, än de redan uppkomna, måtte af de anmärkta förhållandena föranledas, hade Revisorerne funnit sig böra framhålla vigten deraf att, innan ifrågavarande byggnadsarbete vidare fortsattes, af sakkunnige personer måtte verkställas

närmare undersökning för utrönande af, hvilka åtgärder kunde vara bäst egnade att förekomma, det icke detta dyrbara byggnadsföretag i en snar framtid måtte komma att befinnas i ett bristfälligt och kostsamma reparationer kräfvande skick, äfvensom att för framtiden vid byggnadsföretag för statens räkning tillräckligt verksam kontroll måtte öfver arbetet utöfvas, så att icke dylika beklagliga förhållanden, som de nu anmärkta, måtte vidare ifrågakomma.

Uti häröfver den 5 December nästlidna år afgifvet utlåtande har Öfverintendentsembetet anført, att enligt intyg af Arkitekten vid embetet J. F. Åbom samt Byggmästaren i Stockholm E. Tavenius, hvilka, efter uppdrag af embetet, den 1 Juni nästlidna år besigtigat förevarande byggnader, de derå anmärkta bristerna, bestående i sättningar, icke vore af någon betänkelig eller vådlig beskaffenhet, utan hyste besigtningmännen den förhoppning, att, sedan kälén gått ur maken, jordvåningen fullständigt uttorkat samt felen rättats, spåren af desamma skulle varda utplånade; samt att, vid förnyad besigtning af byggnaderna den 24 påföljde September genom Arkitekterne A. Törnqvist och E. E. von Rothstein visat sig, hurusom de sprickor, hvilka blifvit delvis igensatta för utrönande, huruvida sättningarne fortföre eller ej, alls icke eller knappt märkbart åter öppnat sig, hvadan, och då det vatten, som vid föregående besigtningstillfällen förefunnits i en af hospitalsafdelningarne, dåmera, oaktadt långvarigt regn, blifvit derifrån aflägsnadt, besigtningmännen ansåge någon fara för byggnadernas fortfarande bestånd och soliditet icke förefinnas, men att dock dräneringen omkring byggnaderna borde så mycket som möjligt påskyndas, alla sprickor genom upphuggning och inurning igensättas samt vid arbetenas fortsättande iakttagas, att stenfrisen omkring byggnaderna gäfves en lutning ifrån husen af minst 1 : 5. Jemte iakttagande häraf hade sedermera jemväl byggnadernas värmeapparat blifvit försatt i verksamhet för uttorkning af lokalerna, hvarigenom trygghet mot frost i källargrunderna erhållits.

Enligt hvad vidare inhemtats, har Intendenten Helgo Zettervall, hvilken på uppdrag af Öfverintendentsembetet den 14 Oktober sistlidna år företagit besigtning å ifrågavarande hospitalsbyggnad, i anledning deraf uti afgifvet memorial anført, att, för så vidt de i byggnadens murar befintliga sprickor uppstått derigenom att vintern fått intränga i källrarne och genom deraf föranledd kälbildning i den våta, då ännu odränerade marken under grundvalarne, så ansåge han att, sedan grunden blifvit torrlagd, sprickorna igensatta och åtgärder för vinterkylans utestängande

vidtagna, dessa springor icke borde kunna för framtiden komma att utöfva något menligt inflytande på byggnadens bestånd.

Sedan Eders Kongl. Maj:t derefter genom nådigt bref af den 30 December nästlidna år anbefalt Öfverintendentsembetet att, efter den närmare undersökning, som kunde vara erforderlig för att utreda, huru och under hvilka förhållanden de af Revisorerne omförmälda bristfälligheter uppstått å ifrågavarande byggnad, med yttrande derom till Eders Kongl. Maj:t inkomma, har embetet i underdånig skrifvelse den 31 sistlidne Januari meddelat, att sedan centralhuset bland nämnda byggnader, hvilket uppfördes år 1878, hvarken efter 1878 och 1879 eller 1879 och 1880 årens vintrar visat några sättningar, samt sådana ej heller efter sist omförmälda vinter yppat sig i de under året 1879 uppförda hospitalsbyggnaderna N:is I och II, först derefter under 1881 års vår inträffat, att sprickor blifvit å nämnda byggnader synliga, deraf torde framgå, att dessa sprickor ej uppstått under normala förhållanden, utan efter den ihållande nederbörden under året 1880, hvilken under vintern 1880—1881 efterföljdes af en ej mindre ihållande köld; och hade i följd häraf, oakadt vidtagandet af vanliga försigtighetsmått för hindrande af frost inom byggnaderna genom anbringande af fönster i källarekarmarne och träluckor i våningarnes fönsterkarmar ej kunnat förekommas, att, sedan under det långvariga regnet vatten från hustaken samt från den vester om hospitalet belägna skogsmarken samlat sig kring byggnaderna, detta genomträngt den kring desse med hänsyn till pågående schaktningsarbeten delvis uppgräfd jordskorpan och inträngt i källrarne visserligen ej i någon större mängd, men dock tillräckligt för att meddela fuktighet åt den der lerblandade jorden, hvilken sedermera i följd af den omedelbart derefter inträffade starka kölden frusit och vållat de anmärkta sättningarne. De förhållanden, hvarunder bristfälligheterna å ifrågavarande byggnader uppstått, liksom äfven anledningen till desamma syntes embetet sålunda böra få anses vara förklarade; och anhöll embetet slutligen att till sitt ofvan omförmälda utlåtande af den 5 December 1881 få tillägga, hurusom vid af embetet den 20 i samma månad å byggnaderna verkställd ytterligare besigtning visat sig, att af de anmärkta bristerna numera, efter deras utan särskild kostnad för kronan verkställda afhjelpande, ej återstått andra spår än några i afvaktan å derfor tjenlig väderlek ännu ej igensatta sprickor i murarnes ytterkanter.

Med tillkännagifvande att, för så vidt inhemtas kunnat, något instrument öfver sistnämnda den 20 December nästlidna år verkställda

besigtning icke upprättats, hvadan ovisst är, huruvida en sådan närmare undersökning af ifrågavarande byggnader, som Revisorerne afsett, blifvit verkställd, har hos Riksdagen framhållits, att de anmärkta bristfälligheterna å ifrågavarande byggnader hufvudsakligen torde hafva föranledts dels deraf, att byggnadsarbetet icke från början bedrifvits med önskvärd försigtighet och förutseende, samt dels deraf att, enligt hvad Revisorerne äfven anmärkt, nog verksam kontroll icke utöfvats vid arbetets utförande. En brist på omtanke vid anordnandet af detta byggnadsföretag har synts ligga deri, att marken icke blifvit dränerad före påbörjandet af arbetet å sjelfva byggnaderna, hvarigenom ej allenast kostnaden för vattnets afledande fördyrats, utan äfven väsentliga skador å byggnaderna uppkommit i anledning af grundens vattendränkta beskaffenhet.

Med afseende å ifrågavarande byggnadsarbetes dyrbarhet och vigt samt på det att icke dylika beklagliga förhållanden, som de af Revisorerne nu anmärkta, måtte vidare förekomma, får Riksdagen, som delar den af Revisorerne i denna fråga uttalade mening, i underdånighet anhålla, det Eders Kongl. Maj:t täcktes meddela Öfverintendentsembetet föreskrifter, hvarigenom för framtiden vid byggnadsföretag för statens räkning tillräckligt verksam kontroll må öfver arbetet utöfvas.

Riksdagen framhärdar etc.

Stockholm den 21 Maj 1882.